א א ב מיי' פרק ו מהל' נדרים הלכה ג סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רכא סעיף א:

ר"ן: השטן בחושבנא תלת מאה ושיתין וארבע הוו. וימות החמה שס"ה א"כ איכא חד יומא דלית ליה רשותא לשטן דהיינו יוה"כ: שתי עינים ושתי אזנים. בתחלה המליכו הקב"ה על אבריו שהם ברשותו ליזהר מעבירה אבל עיניו ואזניו של אדם אינם ברשותו שהרי על כרחו יראה בעיניו ובאזניו ישמע. ולבסוף כשנמול המליכו הקב"ה אפי' על אלו שלא יסתכל ולא ישמע כי אם דבר מצוה: ראש הגוייה. שנמול: מעשרה שליטים. שולטים באדם שרוב מעשי האדם נעשין על ידיהם: ומלכי צדק. הוא שם בן נח: לפיכך הוציאה מאברהם. ואע"פ שאברהם מזרעו של שם לא זכה בכהונה מחמת שם אלא מחמת עצמו והיינו דאמרינן "הוא כהן" ואין זרעו כהן כלומר שלא זכה זרעו בכהונה מחמתו מש"ה נטלה מכל שאר זרעו של שם ונתנה לאברהם: נאם ה' לאדני. דוד הוא דקאמר דנאם ה' היה לאדני דהיינו אברהם שב לימיני שהבטיחו במלחמת ארבעה מלכים שישב לימין השם כלומר שיהא בעזרו לשית אויביו הדום רגליו וכתיב בההוא מזמור אתה כהן לעולם:

הדרן עלך ארבעה נדרים

אין בין המודר הנאה וכו' אלא דריסת הרגל. שהמודר הנאה אסור לעבור דרך חצרו ומודר ממנו מאכל שרי: וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש. דשרו במודר מאכל כל שאין משכירין כיוצא בהם כדמפרש ואזיל ובמודר הנאה אסור: לא ישאילנו נפה וכברה רחים ותנור. איצטריך למיתני הני כי היכי דלא תיסק אדעתין דכי אמר דכלים שעושין בהם אוכל נפש אסירי כמי במודר מאכל ה"מ קדרה שמבשלין בה א"נ שפוד שצולין בו בשר אבל הני גורם דגורם ניהו וליסרו במודר מאכל, קמ"ל: אבל משאילו חלוק וטלית נזמים וטבעות. בגמ' שקלי וטרי אי אשמועינן רבותא בהני או לא אלא דתנינהו אגב רישא: גמ' מאן תנא. דמודר הנאה אסור בדריסת הרגל: אפי' ויתור. מה שדרכן של מוכרים לוותר ללוקחין שמוסיפין להם כשלוקחין פירות אחד או שנים אפילו אותו ויתור אסור במודר הנאה ואע"ג דהוי זבינא דרמי על אפיה הלכך דריסת הרגל אסור אע"ג דלא קפדי בה איכפי

רש"י: שס"ד ימים אית ליה (ג) וכו'. וימי השנה שס"ה ימים: המליכו. השליטו: אלו הן שתי עיניים. דלאחר שמל היה שלם בכל אבריו: ראש הגוייה. הוא אבר: מעשרה שליטים. שהן מועילין לגוף יותר מעשרה שליטים ואלו הן כו': הוציאה. לכהונה: על דיבורו של מלכי צדק. ניטלה ממנו הכהונה: תורה אור

הדרן עלך ארבעה נדרים

אין בין המודר הנאה מחבירו. שחבירו הדירו שלא יהנה ממנו בשום ענין: למודר ממנו מאכל. שלא הדירו אלא הנאת מאכל: אלא דריסת הרגל. לעבור בחצרו ולקצר דרכו: וכלים. (ג) ולהשתמש בכלים של מדיר שאין עושין בהם מאכל דמודר הנאה אסור בדריסת הרגל דהיינו הנאה שמקצר דרכו ולהשתמש בכליו אבל מודר ממנו מאכל מותר בשתיהן לפי שזה לא הדיר ממנו אלא מאכל: גמ' מאן תנא. דמודר הנאה אסור בדריסת הרגל ובכלים וכו' אע"ג דלא מיחזי הנאה: רבי אליעזר היא דאמר אפילו ויתור כו'. ויתור זהו כגון שלקח מדה של תפוחים בפרוטה ולאחר שמדד לו המדה מוסיף לו שתים או שלשה וזהו דרך של חנווני להוסיף על המדות משלהן הואיל ובלא תנאי נותן לו לא מיחזי כמקח אלא כמתנה, ואליבא דרבי אליעזר אסור המודר באותו הויתור של מדידת פירות הכא נמי אף על גב דדריסת הרגל לא הויא הנאה גמורה אסור:

גמרא: השטן בתושבניה תלת מאה ושיתין וארבעה ואמר רמי בר אבא כתיב "אברם" וכתיב "אברהם": בתחלה המליכו הקב"ה על מאתים וארבעים ושלשה אברים ולבסוף המליכו על מאתים וארבעים ושמונה אברים, אלו הן: שתי עינים ושתי אזנים וראש הגוייה, ואמר רמי בר אבא מאי דכתי' °עיר קטנה ואנשים בה מעט וגו' עיר קטנה זה הגוף ואנשים בה מעט אלו אברים ובא אליה מלך גדול וסבב אותה זה יצר הרע ובנה עליה מצודים וחרמים אלו עונות ומצא בה איש מסכן וחכם זה יצר טוב ומלט הוא את העיר בחכמתו זו תשובה ומעשים טובים ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא דבשעת יצר הרע לית דמדכר ליה ליצ"ט. °החכמה תעוז לחכם מעשרה שליטים: החכמה תעוז לחכם זו תשובה ומעשים טובים, מעשרה שליטים (א) שתי עינים, ושתי אזנים, ושתי ידים, ושתי רגלים, וראש הגוייה, ופה. אמר רבי זכריה משום רבי ישמעאל ביקש הקב"ה להוציא כהונה משם שנאמר °והוא כהן לאל עליון כיון שהקדים ברכת אברהם לברכת המקום הוציאה מאברהם: שנאמר °ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ וברוך אל עליון" אמר לו אברהם וכי מקדימין ברכת עבד לברכת קונו? מיד נתנה לאברהם שנאמר °נאם ה' לאדני שב לימיני עד אשית אויביך הדום לרגליך" ובתריה כתיב "נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק" על דיבורו של מלכי צדק, והיינו דכתיב "והוא כהן לאל עליון" הוא כהן ואין זרעו כהן:

הדרן עלך ארבעה נדרים

אין *בין המודר הנאה מחבירו למודר הימנו מאכל אלא דריסת הרגל והכלים שאין עושין בהם אוכל נפש. המודר מאכל מחבירו לא ישאילנו נפה וכברה וריחים ותנור, אבל משאיל לו חלוק וטבעת וטלית ונזמים:

גמ' מאן תנא? אמר רב אדא בר אהבה רבי אליעזר היא דתניא *ר' אליעזר אומר אפי' ויתור אסור במודר הנאה: המודר מאכל מחבירו לא ישאילנו כו':

[מגילה שם ב"ק נד. לקמן לג. מח:]

[בע"י סגי' לברכת רבו לפיכך הוציאה מאברהם וכו']

פי' הרא"ש

השטן בגימטריא שס"ד הוי. וימות החמה שס"ה כמו שכל השנה יש לו רשות לקטרג חוץ מיום אחד והיינו יוה"כ: שתי עינים ושתי אזנים וראש הגוייה. והם אברים המסכסכים בעבירה ואינן מסורין ביד האדם ומרוב לדקתו מסרם בידו כדכתיב (ע"א ב) רגלי חסידיו ישמור כשאדם מתגבר על יצרו סוף שהקב"ה מוסרו בידו: זה יצר הרע. כדכתיב מלך זקן וכסיל: איש מסכן וחכם זה יצה"ט. כדכתיב טוב ילד מסכן וחכם וזהו יצ"ט שהוא ילד בשנים כנגד יצה"ר שהוא פחות ממנו י"ג שנה וחכמתו בזויה שאין האברים נשמעין לו: נאם ה' לאדני. אדוני הוא אברהם אבינו שקראו [ראשון] להקב"ה אדון כדאיתא בברכות (דף ז:) למען אדני למען אברהם שקראו אדון: הדרן עלך ארבעה נדרים

אין בין המודר הנאה וכו' אלא דריסת הרגל. לעבור דרך חצרו או להשאיל כלים שאין עושין בהן אוכל נפש שמותרין במודר הימנו מאכל ואסור במודר הימנו הנאה: נפה וכברה רחים ותנור. שמתקנין בהן אוכל נפש ואיצטריך לאשמועינן כלים הללו דלא תימא דוקא קדרה ושפוד שהאוכל עומד בתוכו לאכילה אבל הני גורם דגורם ניהו קמ"ל דס"ה רחיים ותנור: אבל משאיל לו חלוק וכו'. מילתא דפסיקא נקט: גמ' מאן תנא. דמחמיר במודר הנאה לאסור אף דריסת הרגל: אפי' ויתור אסור במודר הנאה. מה שדרך אדם לוותר משלו ואינו מקפיד עליו כגון החנווני אחר שמכר האמין או המדה שרגילין ליתן בפונדיון הוא רגיל להוסיף משלו כדי להרגילו לבא אצלו אותו ויתור אסור למודר הנאה כיון שהוא מוותר שלו אבל שוה בשוה מותר דהיינו זבינא דרמי על אפיה וכיון דמחמיר כולי האי הלכך אפי' דריסת הרגל שאין דרך להקפיד עליו אסור במודר:

ר"ן: בכל בניו ולא היה לו לירש הכהונה מן הדין אלא דוקא הבכור: הדרן עלך ארבעה נדרים

אין בין המודר הנאה וכו' אלא דריסת הרגל. במקום דלא קפדי איכפי כגון בקעה בימות החמה: ולא ישאילנו נפה וכברה. אבל לא נקט מחבת ופימפוט שלא ישאיל דהא פשיטא שלא ישאיל דהנאה המביאה לידי מאכל הוא אלא אפי' נפה וכברה שאינו יכול לאכול אחר תיקון זה בכלי זה אלא צריך תיקון אחר אפייה ובישול אפ"ה אסור לשאול לו נפה: מקום שמשכירים אסור. דחשיב הנאת מאכל ממה שנהנה השוכר ואוי לקנות מן המעות מאכל: מני ר"א היא. ומיירי בבקעה בימות החמה דלא קפדי כדפריסית וא"ת ולוקמה הכא באתר דקפדי וכ"ע וי"ל דא"כ הוה ליה מקום שמשכירין והיה אסור במודר מאכל: אפי' ויתור. שמוותר לו כדרך המוכרין ומתני' דלעיל דמוכר בפחות ולוקח ביותר מסתברא דאתי כר"א:

תוספות

שתי עינים וכו' אזנים וראש הגוייה [illegible]